

สิทธิของผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทย

บทประเมินโดยสังเขปว่าด้วยการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะจากการทบทวนรอบที่ 3

ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทยเผชิญการเลือกปฏิบัติเชิงอัตลักษณ์ทับซ้อนด้วยเหตุแห่งเพศ ชาติพันธุ์ สถานะทางกฎหมาย ภูมิศาสตร์ และความยากจน พวกเขาอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์กว่า 60 กลุ่ม และเป็นส่วนสำคัญของประชากรชนเผ่าพื้นเมืองที่ประมาณการไว้ราว 6.1 ล้านคน (ร้อยละ 9.7 ของประชากรทั้งประเทศ) เอกสารฉบับนี้มุ่งเน้นมิติเฉพาะทางเพศสภาพของสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง สำหรับการละเมิดเชิงโครงสร้างที่กว้างกว่าซึ่งส่งผลต่อชนเผ่าพื้นเมืองโดยรวม (การไม่ได้รับการรับรองตามกฎหมาย กรอบเรื่องภาวะไร้รัฐ กฎหมายป่าไม้และการอนุรักษ์ การละเมิดโดยภาคธุรกิจ และการตอบโต้นักปกป้องสิทธิ) โปรดดูเอกสารข้อมูลคู่ขนานว่าด้วยสิทธิของชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทย

ในการทบทวน UPR รอบที่ 3 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2564 ประเทศไทยรับไว้พิจารณาข้อเสนอแนะหลายข้อที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง รวมถึง **ข้อเสนอแนะที่ 52.27 ของเอกวาดอร์** ว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กหญิงจากชุมชนชนเผ่าพื้นเมือง กลุ่มชาติพันธุ์ และชนกลุ่มน้อยทางศาสนา และ**ข้อเสนอแนะที่ 52.72 ของเปรู** ว่าด้วยการเสริมสร้างการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิง รวมถึงผู้หญิงในชนบทและผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง ประเทศไทยยังได้รับข้อเสนอแนะที่ 51.77 ถึง 51.85 ว่าด้วยการค้ามนุษย์ ส่วนในการทบทวนรอบที่ 2 ประเทศไทย**รับทราบแต่ไม่รับไว้พิจารณาข้อเสนอแนะให้สัตยาบันอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 169** ขณะที่ข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการ CEDAW ปี 2568 (CEDAW/C/THA/CO/8) และของคณะกรรมการ CERD ปี 2565 ได้กล่าวถึงการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติและทางเพศที่ทับซ้อนกันต่อผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง
จากการประเมินสถานการณ์โดยองค์กรผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง

ชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองยังคงเผชิญอุปสรรคเชิงโครงสร้างที่เฉพาะเจาะจงทางเพศสภาพ ทั้งในการได้รับสัญชาติ การได้รับความคุ้มครองจากความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศ บริการสุขภาพ สิทธิในที่ดิน และการเข้าถึงความยุติธรรม แม้จะมีการประกาศใช้**พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. 2568** ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2568 แล้วก็ตาม แต่กฎหมายดังกล่าว**มิได้รับรองผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองไว้โดยชัดแจ้งในฐานะกลุ่มเฉพาะที่ต้องได้รับการคุ้มครองอย่างมุ่งเป้า และมิได้จัดการกับการเลือกปฏิบัติเชิงอัตลักษณ์ทับซ้อน** ส่วนพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ยังคงมีข้อยกเว้นตามมาตรา 17 วรรคสอง ด้วยเหตุแห่งศาสนา ความมั่นคงของชาติ หรือความปลอดภัยสาธารณะ

สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย | **กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต**

ความท้าทายที่ 1: การเลือกปฏิบัติเชิงอัตลักษณ์ทับซ้อนต่อผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง และความล้มเหลวของกรอบกฎหมายภายในประเทศในการจัดการ

พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. 2568 มิได้รับรองผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองไว้โดยชัดแจ้งในฐานะกลุ่มเฉพาะ และมิได้จัดการกับการเลือกปฏิบัติเชิงอัตลักษณ์ทับซ้อนด้วยเหตุแห่งเพศ ชาติพันธุ์ และสถานะทางกฎหมาย ส่วนพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ใช้บังคับเฉพาะการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศเท่านั้น และมาตรา 17 วรรคสอง ยังเปิดช่องให้มีข้อยกเว้นด้วยเหตุแห่งศาสนา ความมั่นคงของชาติ หรือความปลอดภัยสาธารณะ อันบั่นทอนการคุ้มครองที่มีประสิทธิผล

คณะกรรมการ CEDAW (2568) รับรองว่ามีการเลือกปฏิบัติเชิงอัตลักษณ์ทับซ้อนต่อผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง ผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ และผู้หญิงไร้รัฐ
คณะกรรมการ CEDAW (2568) แสดงความกังวลว่าผู้หญิงยังคงเผชิญการเลือกปฏิบัติในรูปแบบที่ทับซ้อนกัน รวมถึงผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง ผู้หญิงที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ และผู้หญิงไร้รัฐ (ย่อหน้า 45(a)) คณะกรรมการเน้นย้ำถึงการคงอยู่ของภาพเหมารวมทางเพศต่อผู้หญิงและเด็กหญิงจากกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งขัดขวางการเข้าถึงความยุติธรรมและชีวิตสาธารณะ และเรียกร้องให้มีกฎหมายต่อต้านการเลือกปฏิบัติที่ครอบคลุมและจัดการกับการเลือกปฏิบัติเชิงอัตลักษณ์ทับซ้อน (ย่อหน้า 23(b), 45(a))

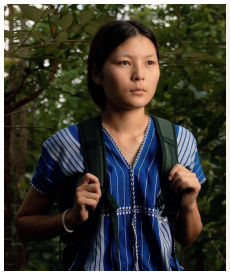
สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย | **กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต**

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 กำหนดให้มี**การจัดทำงบประมาณที่ตอบสนองต่อมิติเพศสภาพ** แต่เรื่องนี้ยังไม่ถูกจัดเป็นลำดับความสำคัญในกระทรวงและหน่วยงานต่าง ๆ แม้กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวจะได้จัดทำแนวทางไว้แล้ว หน่วยงานรัฐก็มักละเลยความท้าทายเฉพาะที่ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองเผชิญ ซึ่งยังคงเข้าไม่ถึงบริการและการคุ้มครองทางกฎหมาย

ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองเผชิญ**การเลือกปฏิบัติที่ซ้ำซ้อนในบริการสาธารณะ** ที่โรงพยาบาลและที่ว่าการอำเภอ พวกเขามักถูกปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสมเนื่องจากอุปสรรคด้านภาษา โดยมีรายงานการใช้วาจาหยาบคายและถ้อยคำดูหมิ่นที่อิงจากการแต่งกายตามประเพณีและรูปลักษณ์ ส่วนผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองที่อยู่ร่วมกับเอชไอวียิ่งเผชิญการเลือกปฏิบัติที่ซ้ำซ้อนขึ้นไปอีก ณ จุดตัดระหว่างเพศสภาพ ชาติพันธุ์ และสถานะสุขภาพ

(สำหรับกรอบทั่วไปว่าด้วยการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติและภาพเหมารวมที่ส่งผลต่อชนเผ่าพื้นเมืองโดยรวม โปรดดูความท้าทายที่ 5 ในเอกสารข้อมูลคู่ขนานว่าด้วยสิทธิของชนเผ่าพื้นเมือง)

คำบอกเล่าจากพรชิตา ฟ้าประทานไพร ผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนจากชนเผ่ากะเหรี่ยง

"ที่โรงพยาบาลและที่ว่าการอำเภอ ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองมักถูกเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการสาธารณะปฏิบัติอย่างไม่ดี ส่วนใหญ่เป็นเพราะอุปสรรคด้านภาษา สมาชิกชุมชนบางคนรายงานว่าถูกดุด่าหรือตะโกนใส่ พร้อมถ้อยคำดูหมิ่น เช่น **'กะเหรี่ยง! ทำไมไม่พูดไทย'**"

ผลกระทบเชิงเพศสภาพจากความเปราะบางทางการดำรงชีพในชุมชนชาวเลในฐานะชนเผ่าพื้นเมือง ในบางชุมชนชาวเลพื้นเมือง ผู้ชายต้องเดินทางไกลจากบ้านไปทำงานในทะเลให้เจ้าของเรือ ซึ่งต้องเผชิญการกดค่าจ้างและสภาพการทำงานที่ไม่ปลอดภัย ผลที่ตามมาคือ ชุมชนมักประกอบด้วยผู้หญิง เด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุเป็นหลัก โดยมีแหล่งรายได้จำกัด สภาพอันตรายในทะเลได้นำไปสู่ความพิการและการเสียชีวิต ทิ้งไว้ซึ่งหญิงหม้ายจำนวนมากในชุมชน

ความท้าทายที่ 2: อุปสรรคเฉพาะทางเพศสภาพในการได้รับสัญชาติ และผลกระทบที่ไม่ได้สัดส่วนของภาวะไร้รัฐต่อผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง

แม้ประเทศไทยจะประกาศกระบวนการเร่งรัดการให้สัญชาติเมื่อกลางปี 2568 (ดูกรอบทั่วไปในเอกสารข้อมูลคู่ขนานว่าด้วยชนเผ่าพื้นเมือง) แต่**ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองเผชิญอุปสรรคเฉพาะทางเพศสภาพ** หลายคนไม่สามารถอ่าน เขียน หรือพูดภาษาไทยได้ และต้องพึ่งพาผู้ชายในการช่วยเหลือ ซึ่งยิ่งตอกย้ำความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียม ความห่างไกลทางภูมิศาสตร์ เส้นทางที่ยากลำบาก (โดยเฉพาะในฤดูฝน) และการขนส่งสาธารณะที่จำกัดไปยังที่ว่าการอำเภอ ทำให้ผู้หญิงเดินทางไปดำเนินการยื่นคำขอด้วยตนเองได้ยากอย่างยิ่ง

2,000 บาท
เป็นค่าธรรมเนียมที่ผิดกฎหมายซึ่งถูกเรียกเก็บ
จากผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองในการดำเนินการขอสัญชาติ

เมื่อผู้หญิงยื่นเอกสารให้ผู้ใหญ่บ้านช่วยดำเนินการ คำขอมักถูกมองข้ามหรือทำไม่ครบถ้วน ส่งผลให้ล่าช้ายาวนานหรือไม่คืบหน้าเลย **มีรายงานว่าเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเรียกรับเงินโดยมิชอบ 2,000 บาท แลกกับการดำเนินการเรื่องขอสัญชาติ** การสนับสนุนเชิงสถาบันยังคงไม่เพียงพอ โดยความช่วยเหลือส่วนใหญ่มาจากองค์กรพัฒนาเอกชนและเครือข่ายผู้หญิง

ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองที่ไม่มีสัญชาติเปราะบางเป็นพิเศษต่อการถูกแสวงประโยชน์ การเลือกปฏิบัติด้านค่าจ้าง สภาพแรงงานที่ไม่เป็นธรรม และการค้ามนุษย์ (ดูความท้าทายที่ 3) การไม่มีสถานะทางกฎหมายยังจำกัดการเข้าถึงมรดกและสิทธิในที่ดิน (ดูความท้าทายที่ 5) และการเข้าถึงความยุติธรรม (ดูความท้าทายที่ 6)

คณะกรรมการ CEDAW (2568) ว่าด้วยการจดทะเบียนเกิดของผู้หญิงและเด็กหญิงชนเผ่าพื้นเมือง คณะกรรมการ CEDAW (2568) แสดงความกังวลต่อการไม่มีการจดทะเบียนเกิดของผู้หญิงและเด็กหญิงชนเผ่าพื้นเมืองบางส่วน ซึ่งนำไปสู่ภาวะไร้รัฐและจำกัดการเข้าถึงความยุติธรรม สิทธิในที่ดิน และมรดก (ย่อหน้า 35(b)) คณะกรรมการเสนอแนะให้มีกระบวนการที่เรียบง่ายขึ้นและการลงพื้นที่อย่างมุ่งเป้าในพื้นที่ห่างไกล (ย่อหน้า 36(b))

คำบอกเล่าจากหน่อแอริ ทุ่งเมืองทอง ผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนจากชนเผ่ากะเหรี่ยง "ผู้หญิงหลายคนไม่รู้ว่าจะไปจดทะเบียนเกิดที่ไหนหรือต้องติดต่อใคร ส่วนใหญ่ไม่เคยออกจากหมู่บ้านและไม่คุ้นเคยกับหน่วยงานราชการ ในพื้นที่อย่างอมก๋อย ซึ่งภาวะไร้รัฐแพร่หลาย ไม่มีการลงพื้นที่หรือการให้ข้อมูลสาธารณะว่าจะเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานได้อย่างไร"

กรณีอมก๋อย: ผลกระทบเชิงเพศสภาพจากการปฏิรูปเรื่องสัญชาติ ในเดือนสิงหาคม 2565 ภายหลังการรณรงค์อย่างต่อเนื่องของ IWNT และ Manushya Foundation ชนเผ่าพื้นเมือง 227 คนในอำเภออมก๋อยได้รับสถานะทางกฎหมาย รวมถึงผู้หญิงด้วย

ดังที่ คะติมะ หลีจ๊ะ ผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนจากชนเผ่าลีซู ให้การว่า

"ชีวิตพลิกผันไปอย่างสิ้นเชิงสำหรับสมาชิกชุมชนคนหนึ่งที่ได้รับสัญชาติ เขาสามารถไปทำงานต่างประเทศและส่งเงินกลับบ้านได้ ในทางตรงกันข้าม คนที่ยังไม่ได้สัญชาติถูกบังคับให้อยู่กับงานค่าแรงต่ำในอมก๋อย หรือย้ายไปเมืองอย่างเชียงใหม่หรือกรุงเทพฯ พวกเขามีโอกาสจำกัดและเข้าไม่ถึงเงินกู้เพื่อการศึกษา... พวกเขาไม่สามารถไปเลือกตั้งครั้งที่แล้วได้ แต่ก็ยังคงมีความหวัง"

สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย | **กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต**

ความท้าทายที่ 3: ความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศ หลักปฏิบัติตามจารีตที่เป็นภยันตราย และการค้ามนุษย์ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง

ด็กม้งในเครื่องแต่งกายดั้งเดิม ณ วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร ประเทศไทย

แหล่งที่มา: Dani Aláez / Unsplash (18 พฤษภาคม 2560)

ผู้หญิงและเด็กหญิงชนเผ่าพื้นเมืองประสบ**ความรุนแรงในครอบครัว การล่วงละเมิดทางเพศ การสมรสตั้งแต่อายุน้อยและการบังคับสมรส การค้ามนุษย์ และหลักปฏิบัติตามจารีตที่เป็นภยันตราย** ซึ่งถูกซ้ำเติมด้วยการเลือกปฏิบัติทางวัฒนธรรม อุปสรรคด้านภาษา การคุ้มครองทางกฎหมายที่จำกัด และการขาดบริการสนับสนุนที่เข้าถึงได้ในพื้นที่ชนบทและห่างไกล

คดีความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงทางเพศภายในชุมชนชนเผ่าพื้นเมือง **มักถูกจัดการโดยผู้นำชายหรือผู้นำทางศาสนา** ซึ่งละเลยความรุนแรงทางเพศ ขาดความเข้าใจกระบวนการทางกฎหมาย และกดดันผู้เสียหายให้ยอมรับการไกล่เกลี่ยนอกระบบ ผู้นำชุมชนบางรายกดดันพ่อแม่ให้รับค่าชดเชยเป็นเงิน ขณะที่ละเลยสิทธิของผู้รอดชีวิตในการเข้าถึงความยุติธรรม มีกรณีการข่มขืนผู้หญิงที่มีความพิการทางสติปัญญาจนตั้งครรภ์โดยไม่มีการดำเนินคดี

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอยู่ระหว่างการแก้ไข **ผู้วิพากษ์วิจารณ์กังวลว่าร่างแก้ไขให้ความสำคัญกับ “ความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว” เหนือความปลอดภัยและความเป็นอิสระของผู้หญิง** มีงบประมาณสนับสนุนผู้เสียหายไม่เพียงพอ และกำหนดให้ครอบครัวต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนความปลอดภัยโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้รอดชีวิต

ตามพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 **อนุญาตให้มีผู้แทนเพียงหนึ่งคนต่อหนึ่งเขตอำนาจ (ซึ่งมักเป็นผู้ชาย)** ในระดับจังหวัดและระดับชาติ ส่งผลให้มีผู้แทนหญิงน้อยมากหรือไม่มีเลย อันเป็นการเลือกปฏิบัติทางอ้อมต่อผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองซึ่งมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ป่า

การค้ามนุษย์และการแสวงประโยชน์ยังคงเป็นความเสี่ยงร้ายแรงสำหรับผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลและชายแดน **ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองที่ไม่มีสัญชาติเปราะบางเป็นพิเศษ และการไม่มีสถานะทางกฎหมายยังทำให้ไม่กล้าแจ้งเหตุเพราะกลัวถูกจับกุม ควบคุมตัว หรือส่งกลับ**

หลักปฏิบัติตามจารีตที่เป็นภยันตรายซึ่งถูกบันทึกไว้ในชุมชนชนเผ่าพื้นเมือง
หลักปฏิบัติที่ถูกบันทึกไว้รวมถึง การลักพาตัวเด็กเพื่อการบังคับสมรส การบังคับสมรสภายหลังการข่มขืน การเรียกคืนสินสอดภายหลังการหย่า การกีดกันทางสังคมต่อผู้หญิงที่หย่าร้างหรือเป็นหม้าย และพิธีกรรมประจานต่อสาธารณะต่อผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ก่อนแต่งงาน ในบางชุมชนม้ง ผู้หญิงที่หย่าร้างหรือเป็นหม้ายถูกกีดกันออกจากการคุ้มครองของครอบครัวและชุมชนด้วยความเชื่อเรื่อง “ผีร้าย” นำไปสู่ความยากลำบาก การถูกปฏิเสธพิธีศพ การถูกโดดเดี่ยวทางสังคมอย่างยาวนาน และผลกระทบทางจิตใจอย่างรุนแรงรวมถึงการฆ่าตัวตาย

ในบางชุมชนกะเหรี่ยง ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ก่อนแต่งงานถูกประจานต่อสาธารณะผ่านพิธีกรรมที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ความรุนแรงในครอบครัวอันมีสาเหตุจากความยากจน หนี้สิน และการใช้สารเสพติด ถูกบันทึกไว้ที่แม่วิน ส่วนในบางบริบทของชุมชนม้ง ผู้หญิงอาจออกจากการหย่าร้างโดยไม่ได้รับส่วนแบ่งในทรัพย์สินสมรสใด ๆ และไม่สามารถกลับไปอยู่บ้านพ่อแม่ได้ จึงถูกผลักเข้าสู่การย้ายถิ่นเพื่อความอยู่รอดและแรงงานที่เปราะบาง

คณะกรรมการ CEDAW (2568) ว่าด้วยการแจ้งเหตุความรุนแรงที่ต่ำกว่าความเป็นจริงและการไกล่เกลี่ย
CEDAW แสดงความกังวลต่อการแจ้งเหตุความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศที่ต่ำกว่าความเป็นจริง เนื่องจากขาดความไว้วางใจในเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและความกลัวการตอบโต้ การไม่มีกลไกสืบสวนและคุ้มครองผู้รอดชีวิตที่มีประสิทธิผล และการที่รัฐพึ่งพากระบวนการไกล่เกลี่ยและการประนีประนอมในครอบครัว ซึ่งบั่นทอนความรับผิด (ย่อหน้า 25(b)-(c)) ข้อเสนอแนะ UPR รอบที่ 3 ที่ 52.27 โดยเอกวาดอร์ ว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กหญิงจากชุมชนชนเผ่าพื้นเมือง ยังไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิผล

คณะกรรมการ CEDAW (2568) ว่าด้วยการค้ามนุษย์และกลไกการส่งต่อระดับชาติ
CEDAW แสดงความกังวลต่อความเสี่ยงที่สูงขึ้นของการค้ามนุษย์ในกลุ่มผู้หญิงในเศรษฐกิจนอกระบบ การดำเนินการตามกลไกคุ้มครองในพื้นที่จังหวัดที่ไม่เพียงพอ และช่องว่างในกลไกการส่งต่อระดับชาติ (ย่อหน้า 27(a),(c)) ข้อเสนอแนะ UPR รอบที่ 3 ที่ 51.77 ถึง 51.85 ว่าด้วยการค้ามนุษย์ ยังไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิผลสำหรับผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง

ความท้าทายที่ 4: อุปสรรคในการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง

ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองเผชิญอุปสรรคสำคัญในการเข้าถึงบริการสุขภาพ ทั้ง>การดูแลมารดา บริการอนามัยเจริญพันธุ์ การรักษาฉุกเฉิน และการสนับสนุนด้านสุขภาพจิต< ซึ่งถูกซ้ำเติมด้วยความห่างไกล โครงสร้างพื้นฐานที่ไม่ดี อุปสรรคด้านภาษา การขาดล่าม การเลือกปฏิบัติโดยผู้ให้บริการสุขภาพ และการไม่มีเอกสารทางกฎหมาย.

ผู้หญิงสูงอายุและผู้หญิงที่มีความพิการมักต้องทนกับความเจ็บป่วยโดยไม่ได้รับการรักษา ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองเล่าว่าบัตรหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าถูกมองว่าเป็น **“บัตรสวัสดิการสำหรับคนจน”** โดยมีรายงานว่าแพทย์ไม่ตรวจอย่างละเอียดให้กับผู้ถือบัตรทอง

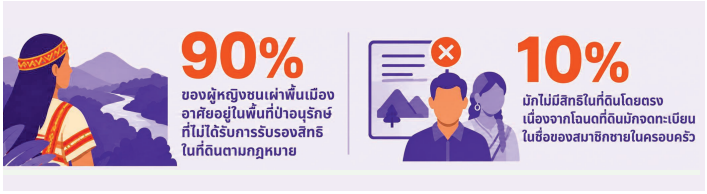
การเสียชีวิตของมารดาระหว่างเดินทางไปโรงพยาบาลที่อมก๋อย ปี 2566–2567
ในอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปี 2566–2567 มีรายงานว่าผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองหลายคนเสียชีวิตหรือคลอดบุตรระหว่างเดินทางไปโรงพยาบาล มีอย่างน้อย 6 กรณีที่ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองคลอดบุตรระหว่างการเดินทาง ส่งผลให้มารดาหรือทารกแรกเกิดเสียชีวิต แม้โรงพยาบาลจะพยายามใช้ระบบอพยพทางเฮลิคอปเตอร์ แต่การไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตในหมู่บ้านห่างไกลก็จำกัดการเข้าถึง

คณะกรรมการ CEDAW (2568) ว่าด้วยบริการสุขภาพสำหรับผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง
CEDAW เรียกร้องให้มีบริการสุขภาพที่เหมาะสมกับมิติเพศสภาพ รวมถึงอนามัยเจริญพันธุ์ (ย่อหน้า 41(c))

สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย | **กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต**

ความท้าทายที่ 5: ผลกระทบเชิงเพศสภาพที่ไม่ได้สัดส่วนจากการสูญเสียที่ดินต่อผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง

การสูญเสียที่ดินส่งผลต่อผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองอย่างไม่ได้สัดส่วน (สำหรับกรอบทั่วไปว่าด้วยกฎหมายอนุรักษ์ป่าและการบังคับขับไล่ โปรดดูความท้าทายที่ 3 ในเอกสารข้อมูลคู่ขนานว่าด้วยชนเผ่าพื้นเมือง) **ประมาณร้อยละ 90 ของผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองอาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินไม่ได้รับการรับรองตามกฎหมาย ส่วนอีกร้อยละ 10 ที่มีเอกสารสิทธิ เอกสารเหล่านั้นมักอยู่ในชื่อของสมาชิกครอบครัวที่เป็นผู้ชาย** เนื่องจากบรรทัดฐานการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมไม่มีกลไกชดเชยหรือเยียวยาที่เพียงพอสำหรับผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพราะถูกมองว่าเป็นผู้บุกรุกที่ดินของรัฐ

ในกรณีที่ครอบครัวถูกบังคับให้ย้ายถิ่น ผู้หญิงซึ่งแบกรับความรับผิดชอบหลักในการดูแลเด็ก ความมั่นคงทางอาหาร และการถ่ายทอดวัฒนธรรม ได้รับผลกระทบอย่างไม่ได้สัดส่วน และในยามที่ผู้หญิงไม่อยู่ ลูกสาวคนโตมักถูกบีบให้รับบทบาทผู้ดูแลก่อนวัยอันควร

ผู้หญิงกะเหรี่ยงแก่งกระจาน: ผลกระทบเชิงเพศสภาพจากการบังคับขับไล่
ในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ชุมชนกะเหรี่ยงเผชิญ**การบังคับย้ายถิ่นไปยังพื้นที่ที่ดินไม่อุดมสมบูรณ์และขาดแคลนน้ำ แม้จะมีคำพิพากษาของศาลยืนยันสิทธิในการอยู่อาศัยแล้วก็ตาม** ผลกระทบตกอยู่กับผู้หญิงเป็นพิเศษ เด็ก ๆ ถูกทิ้งไว้โดยไม่มีผู้ดูแลที่เพียงพอ และลูกสาวคนโตมักถูกบีบให้รับบทบาทผู้ดูแลก่อนวัยอันควร

เกาะหลีเป๊ะ: ผู้หญิงอูรักลาโว้ย 30 คนถูกฟ้องขับไล่ระหว่างปี 2562–2565
มีรายงานว่า **ผู้หญิงอูรักลาโว้ยอย่างน้อย 30 คนถูกฟ้องขับไล่ระหว่างปี 2562–2565** สะท้อนภาระที่ไม่ได้สัดส่วนซึ่งผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองต้องแบกรับในข้อพิพาทที่ดิน **ในคดีที่ดินโรงเรียนบ้านเกาะหลีเป๊ะ ซึ่งมีกำหนดพิจารณาในศาลชั้นต้นเดือนพฤษภาคม 2569 จำเลย 4 คนจากทั้งหมด 5 คนเป็นผู้หญิง** (ดูเอกสารข้อมูลคู่ขนานว่าด้วยชนเผ่าพื้นเมืองประกอบ)

คณะกรรมการ CEDAW (2568) ว่าด้วยที่ดิน FPIC และการบังคับขับไล่ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง
CEDAW แสดงความกังวลต่อการบังคับขับไล่ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง การย้ายถิ่น การดำเนินคดีอาญาฐานบุกรุกในอุทยานแห่งชาติ และการไม่มีกลไกที่รับประกันการให้ความยินยอมที่เป็นอิสระ ล่วงหน้า และได้รับข้อมูลครบถ้วน (FPIC) ในการตัดสินใจที่ส่งผลต่อที่ดินและทรัพยากรของพวกเขา (ย่อหน้า 46(b)) และเรียกร้องให้ปฏิรูปกฎหมายที่ทำให้การใช้ที่ดินตามประเพณีเป็นความผิดอาญา (ย่อหน้า 45(b))

ความท้าทายที่ 6: อุปสรรคในการเข้าถึงความยุติธรรม การถูกกีดกันจากการเป็นผู้นำ และการตอบโต้ผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนชนเผ่าพื้นเมือง

ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองเผชิญอุปสรรคสำคัญในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในระบบ เนื่องจากการเลือกปฏิบัติเชิงโครงสร้าง อุปสรรคด้านภาษา การไม่มีเอกสารทางกฎหมาย ความห่างไกล และการถูกกีดกันจากการตัดสินใจ **แม้กระทรวงยุติธรรมจะจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนในทุกจังหวัด แต่ศูนย์เหล่านี้ยังไม่มีประสิทธิผลสำหรับผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง เพราะพวกเขาขาดข้อมูล เดินทางไปได้ยาก และเข้าไม่ถึงบริการล่าม**

กลไกยุติธรรมชุมชนมักถูกครอบงำโดยผู้นำชาย และมักให้ความสำคัญกับความสมานฉันท์ทางสังคมเหนือความรับผิด ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองส่วนใหญ่หลีกเลี่ยงระบบยุติธรรมในระบบเพราะความไม่ไว้วางใจ ในคดีความรุนแรงทางเพศ ทั้งระบบของรัฐและระบบจารีตมักให้ความสำคัญกับการไกล่เกลี่ยเหนือความรับผิด การดำเนินคดีถูกกีดกันด้วยความเชื่อว่าจะนำมาซึ่งความอับอาย และแม้ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองจะรู้จักเครื่องมือเยียวยาอย่างกองทุนยุติธรรม พวกเขาก็ไม่รู้ว่าจะเข้าถึงได้อย่างไร และไม่มีการลงพื้นที่ให้ข้อมูลที่ชัดเจน

ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองยังเผชิญอุปสรรคในการเป็นผู้นำทั้งในโครงสร้างชุมชนและสาธารณะ **โดยบางชุมชนรับรองเฉพาะผู้ชายในฐานะหัวหน้าครัว**เรือน ตามที่นอแอ๊ะ ทุ่งเมืองทอง กล่าวว่า
“ผู้หญิงถูกคาดหวังให้ให้ความสำคัญกับการดูแลและงานบ้านเป็นอันดับแรก และผู้ที่ก้าวเข้าสู่บทบาทผู้นำอาจเผชิญการวิพากษ์วิจารณ์หรือการปฏิเสธจากครอบครัวหรือชุมชนของตน”

ผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนชนเผ่าพื้นเมืองเผชิญการตอบโต้ที่เฉพาะเจาะจงทางเพศสภาพ (สำหรับกรอบทั่วไปว่าด้วยการทำให้นักปกป้องสิทธิชนเผ่าพื้นเมืองเป็นอาชญากร กฎหมายต่อต้าน SLAPP และการลอยนวลพ้นผิด โปรดดูความท้าทายที่ 5 ในเอกสารข้อมูลคู่ขนานว่าด้วยชนเผ่าพื้นเมือง)

คณะกรรมการ CEDAW (2568) ว่าด้วยการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิงในชนบทและกลุ่มชาติพันธุ์
CEDAW แสดงความกังวลต่ออุปสรรคที่ยังคงอยู่ซึ่งผู้หญิงในชนบทและกลุ่มชาติพันธุ์เผชิญในการเข้าถึงความยุติธรรม โดยเน้นย้ำถึง**การไม่มีความช่วยเหลือทางกฎหมายที่มีประสิทธิผล ความตระหนักรู้ในสิทธิที่จำกัด ทัศนคติเลือกปฏิบัติภายในระบบยุติธรรม และการพึ่งพากลไกระงับข้อพิพาทนอกระบบ** (ย่อหน้า 23(b), 25(c)) ข้อเสนอแนะ UPR รอบที่ 3 ที่ 52.72 โดยเปรู ว่าด้วยการเสริมสร้างการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิงในชนบทและผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองยังไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิผล

การตอบโต้ที่เฉพาะเจาะจงทางเพศสภาพต่อผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนชนเผ่าพื้นเมือง
ในปี 2564 “มิน” ผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนชนเผ่าพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ถูกคุกคามที่ด่านตรวจความมั่นคง โดยเจ้าหน้าที่รัฐถ่ายภาพบัตรประจำตัวและป้ายทะเบียนรถของเธอโดยไม่มีฐานทางกฎหมาย ส่วนนาวา จาอือ ซึ่งเรียกร้องความยุติธรรมภายหลังการสังหารนอกกระบวนการยุติธรรมของ ชัยภูมิ ป่าแส นักปกป้องสิทธิชนเผ่าพื้นเมืองลาหู่วัย 17 ปี เมื่อปี 2560 ถูกจับกุม ถูกกล่าวหาอย่างไม่เป็นธรรมว่าครอบครองยาเสพติด และต้องจำคุกเป็นเวลาหนึ่งปี ในบรรดานักปกป้องสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง 11 คนที่ถูกฟ้องปิดปาก (SLAPP) เมื่อเดือนพฤษภาคม 2568 ตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ มีผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนชนเผ่าพื้นเมืองรวมอยู่ด้วย และเผชิญรูปแบบการข่มขู่ที่เฉพาะเจาะจงทางเพศสภาพ

คณะกรรมการ CEDAW (2568) ว่าด้วยผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนชนเผ่าพื้นเมือง
CEDAW เรียกร้องให้คุ้มครองผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนชนเผ่าพื้นเมืองจากการคุกคามด้วยกระบวนการยุติธรรม ความรุนแรง และการตอบโต้ และให้สร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้ออำนวยต่อการทำงานของพวกเขา

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย

1. ต่อความท้าทายที่ 1: จัดการกับการเลือกปฏิบัติเชิงอัตลักษณ์ทับซ้อนต่อผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง

1.1	ตามข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการ CEDAW ปี 2568 (ย่อหน้า 45(a)) ทำให้มั่นใจว่ากฎหมายต่อต้านการเลือกปฏิบัติที่ครอบคลุมจัดการกับการเลือกปฏิบัติในรูปแบบที่ทับซ้อนกันซึ่งผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองเผชิญไว้โดยชัดแจ้ง รวมถึงด้วยเหตุแห่งเพศสภาพ ชาติพันธุ์ สถานะทางกฎหมาย สถานะการติดเชื้อเอชไอวี และที่ตั้งทางภูมิศาสตร์
1.2	แก้ไขมาตรา 17 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 เพื่อยกเลิกข้อยกเว้นด้วยเหตุแห่งศาสนา ความมั่นคงของชาติ หรือความปลอดภัยสาธารณะ ซึ่งบั่นทอนการคุ้มครองที่มีประสิทธิผล
1.3	แก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. 2568 เพื่อรับรองผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองไว้โดยชัดแจ้งในฐานะกลุ่มเฉพาะที่ต้องได้รับการคุ้มครองอย่างมุ่งเป้า และเพื่อจัดการกับการเลือกปฏิบัติเชิงอัตลักษณ์ทับซ้อน
1.4	ตามข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการ CEDAW ปี 2568 (ย่อหน้า 23(b)) ขจัดแนวปฏิบัติและภาพเหมารวมที่เลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองในบริการสาธารณะ และทำให้มั่นใจว่ามีนโยบายที่เหมาะสมทางวัฒนธรรม คำนึงถึงมิติเพศสภาพ และโอบรับ รวมถึงการฝึกอบรมภาคบังคับสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐและผู้ให้บริการสุขภาพ
1.5	จัดลำดับความสำคัญของการจัดทำงบประมาณที่ตอบสนองต่อมิติเพศสภาพในทุกกระทรวงและหน่วยงานตามรัฐธรรมนูญ โดยทำให้มั่นใจว่างบประมาณดังกล่าวคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงเฉพาะของผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง รวมถึงผู้หญิงชาวเลในฐานะชนเผ่าพื้นเมืองที่ได้รับผลกระทบอย่างไม่ได้สัดส่วนจากการสูญเสียสมาชิกครอบครัวชายจากงานที่เป็นอันตรายในทะเล

2. ต่อความท้าทายที่ 2: จัดการกับอุปสรรคเฉพาะทางเพศสภาพในการได้รับสัญชาติของผู้หญิงและเด็กหญิงชนเผ่าพื้นเมือง

2.1	ตามข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการ CEDAW ปี 2568 (ย่อหน้า 35(b) และ 36(b)) จัดการกับอุปสรรคเฉพาะทางเพศสภาพในการได้รับสัญชาติ รวมถึงผ่านกระบวนการที่เรียบง่ายซึ่งเข้าถึงได้โดยไม่ต้องพึ่งพาญาติชาย การลงพื้นที่เชิงรุกที่มุ่งเป้าไปที่ผู้หญิงกลไกจดทะเบียนเคลื่อนที่ บริการล่าม และข้อมูลในภาษาชนเผ่าพื้นเมือง
2.2	สืบสวนและจัดการกับการทุจริตที่ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองเผชิญเป็นการเฉพาะในกระบวนการขอสัญชาติ รวมถึงการเรียกรับเงินโดยมิชอบ และจัดตั้งช่องทางแจ้งเหตุที่เป็นความลับและเข้าถึงได้สำหรับผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง
2.3	ทำให้มั่นใจว่าผู้หญิงและเด็กหญิงชนเผ่าพื้นเมืองที่ไม่มีสัญชาติสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพ การศึกษา การคุ้มครองแรงงาน สิทธิในที่ดิน และสิทธิในมรดกได้โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ ระหว่างรอการแก้ไขสถานะสัญชาติของตน
2.4	จัดโครงการเสริมความรู้ทางกฎหมายในภาษาชนเผ่าพื้นเมืองที่มุ่งเป้าไปที่ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองโดยเฉพาะ รวมถึงเรื่องการจดทะเบียนเกิด กระบวนการขอสัญชาติ และสิทธิพลเมืองเช่นการเลือกตั้ง
2.5	สนับสนุนเครือข่ายผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง เช่น IWNT, IWAD และ Manushya Foundation ซึ่งได้บันทึกอุปสรรคด้านสัญชาติและให้ความช่วยเหลือโดยตรง ในภาวะที่การสนับสนุนเชิงสถาบันของรัฐยังไม่เพียงพอ

สำหรับข้อมูล หลักฐาน และสถิติเพิ่มเติม โปรดดูรายการอ้างอิง และ/หรือติดต่อ:
คาติมา ลีจา, เครือข่ายสตรีชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย (IWNT). อีเมล: Katim8292@gmail.com

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย

3. ต่อความท้าทายที่ 3: ยุติความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศ หลักปฏิบัติที่เป็นภยันตราย และการค้ามนุษย์ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง

3.1	ตามข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการ CEDAW ปี 2568 (ย่อหน้า 25(b)-(c)) เสริมสร้างการป้องกัน การสืบสวน และการดำเนินคดีความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศต่อผู้หญิงและเด็กหญิงชนเผ่าพื้นเมือง และทำให้มั่นใจว่ามีกลไกยุติธรรมที่ยึดผู้รอดชีวิตเป็นศูนย์กลาง
3.2	ห้ามการไกล่เกลี่ยและการประนีประนอมในคดีความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศ ทั้งในระบบของรัฐและระบบจารีต และรับประกันบริการสนับสนุนที่เข้าถึงได้ มีทรัพยากรเพียงพอ และเหมาะสมทางวัฒนธรรม รวมถึงบ้านพักปลอดภัย บริการสุขภาพ การสนับสนุนทางจิตสังคม ความช่วยเหลือทางกฎหมาย และการกลับคืนสู่สังคมระยะยาวในภาษาชนเผ่าพื้นเมือง
3.3	ใช้มาตรการที่มุ่งเป้าเพื่อยุติหลักปฏิบัติที่เป็นภยันตรายซึ่งถูกบันทึกไว้ในชุมชนชนเผ่าพื้นเมือง รวมถึงการบังคับสมรส การเรียกคืนสินสอดภายหลังการหย่า การกีดกันผู้หญิงที่หย่าร้างหรือเป็นหม้าย (ความเชื่อเรื่อง “ผีร้าย” ในชุมชนม้ง) และพิธีกรรมประจานต่อสาธารณะ (ชุมชนกะเหรี่ยง) ผ่านแนวทางที่นำโดยชุมชน นำโดยผู้หญิง และตั้งอยู่บนฐานสิทธิ
3.4	ทบทวนร่างแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและความเป็นอิสระของผู้รอดชีวิตแต่ละคนเหนือ “ความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว” เพิ่มงบประมาณสนับสนุนผู้เสียหาย และยกเลิกข้อกำหนดที่ให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการวางแผนความปลอดภัยโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้รอดชีวิต
3.5	ตามข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการ CEDAW ปี 2568 (ย่อหน้า 27(a),(c)) และข้อเสนอแนะ UPR รอบที่ 3 ที่ 51.77 ถึง 51.85 เสริมสร้างมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง ทำให้มั่นใจว่ากลไกการส่งต่อระดับชาติถูกนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิผล และใช้แนวทางที่ยึดผู้รอดชีวิตเป็นศูนย์กลางโดยไม่คำนึงถึงสถานะสัญชาติ
3.6	แก้ไขพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 เพื่อรับประกันผู้แทนหญิงอย่างน้อยเท่าเทียมกันในคณะกรรมการระดับจังหวัดและระดับชาติ โดยแก้ไขกฎ “ผู้แทนหนึ่งคนต่อหนึ่งเขตอำนาจ” ที่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติทางอ้อมต่อผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง

4. ต่อความท้าทายที่ 4: จัดการกับอุปสรรคในการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง

4.1	ตามข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการ CEDAW ปี 2568 (ย่อหน้า 41(c)) ทำให้มั่นใจว่าผู้หญิงและเด็กหญิงชนเผ่าพื้นเมืองเข้าถึงบริการสุขภาพที่ไม่มีค่าใช้จ่าย มีคุณภาพ และเหมาะสมทางวัฒนธรรม รวมถึงบริการอนามัยเจริญพันธุ์และการทำแท้งที่ปลอดภัย และขยายบริการสุขภาพเคลื่อนที่ไปยังพื้นที่ชนบท
4.2	จัดการฝึกอบรมที่คำนึงถึงมิติเพศสภาพและมีสมรรถนะทางวัฒนธรรมแก่ผู้ให้บริการสุขภาพ เผยแพร่ข้อมูลสุขภาพในภาษาชนเผ่าพื้นเมือง และจัดให้มีบุคลากรและอุปกรณ์เฉพาะทางด้านสุขภาพผู้หญิงในสถานบริการสุขภาพท้องถิ่น
4.3	จัดการกับการตีตราบัตรหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าว่าเป็น “บัตรสวัสดิการสำหรับคนจน” โดยทำให้มั่นใจว่าผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองได้รับการตรวจรักษาอย่างละเอียดโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งสิทธิประโยชน์ที่ถือหรือชาติพันธุ์
4.4	จัดการกับการเสียชีวิตของมารดาในหมู่ผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองในพื้นที่ห่างไกล ผ่านระบบขนส่งฉุกเฉินที่เชื่อถือได้ การขยายสัญญาณอินเทอร์เน็ตในหมู่บ้านเพื่อให้สามารถอพยพทางเฮลิคอปเตอร์ได้ และบุคลากรผดุงครรภ์ที่มีทักษะในชุมชนบนพื้นที่สูงห่างไกลเช่นอมก๋อย

สำหรับข้อมูล หลักฐาน และสถิติเพิ่มเติม โปรดดูรายการอ้างอิง และ/หรือติดต่อ:
คาติมา ลีจา, เครือข่ายสตรีชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย (IWNT). อีเมล: Katim8292@gmail.com

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย

5. ต่อความท้าทายที่ 5: จัดการกับผลกระทบเชิงเพศสภาพที่ไม่ได้สัดส่วนจากการสูญเสียที่ดิน

5.1 ตามข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการ CEDAW ปี 2568 (ย่อหน้า 46(b)) คุ้มครองการเข้าถึงและการถือครองที่ดินดั้งเดิมร่วมกันของผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองให้มากขึ้น ทำให้มั่นใจว่าพวกเขามีส่วนร่วมอย่างมีความหมายในการตัดสินใจ และจัดตั้งกลไกที่รับประกัน FPIC ของพวกเขา พร้อมรับรองสิทธิในที่ดินตามจารีตและการถือครองร่วมกันตามกฎหมาย โดยไม่คำนึงถึงการมีเอกสารสิทธิอย่างเป็นทางการ และจัดการกับผลกระทบเชิงเพศสภาพจากการบังคับขับไล่ที่แก่งกระจาน เกาะหลีเป๊ะ ซับหวาย และพื้นที่อื่น ๆ

5.2 ทำให้มั่นใจว่าในกรณีที่มีการปฏิรูปกฎหมายป่าไม้และการอนุรักษ์ (ดูเอกสารข้อมูลคู่ขนานว่าด้วยชนเผ่าพื้นเมือง) การปฏิรูปนั้นจัดการกับผลกระทบที่ไม่ได้สัดส่วนต่อผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองร้อยละ 90 ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์โดยไม่มีกรรมสิทธิ์ที่ได้รับการรับรอง และต่ออีกร้อยละ 10 ที่เอกสารสิทธิมักอยู่ในชื่อของญาติชายไว้โดยชัดแจ้ง

6. ต่อความท้าทายที่ 6: การเข้าถึงความยุติธรรมที่ตอบสนองต่อมิติเพศสภาพ การเป็นผู้นำของผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง และการคุ้มครองผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

6.1 ตามข้อสังเกตุเชิงสรุปของคณะกรรมการ CEDAW ปี 2568 (ย่อหน้า 23(b) และ 25(c)) และข้อเสนอแนะ UPR รอบที่ 3 ที่ 52.72 ทำให้มั่นใจว่ากลไกความช่วยเหลือทางกฎหมาย รวมถึงกองทุนยุติธรรม เข้าถึงได้จริงและมีประสิทธิผล ผ่านการลงพื้นที่เชิงรุก โครงการเสริมความรู้ทางกฎหมาย การสนับสนุนการยื่นคำขอในภาษาชนเผ่าพื้นเมือง และการขจัดอุปสรรคทางปกครอง

6.2 กำกับดูแลระบบยุติธรรมตามจารีตให้สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ โดยเฉพาะสิทธิของผู้หญิงและเด็กหญิง และห้ามการไกล่เกลี่ยในคดีความรุนแรงทั้งในระบบของรัฐและระบบจารีต

6.3 ส่งเสริมการเป็นผู้นำของผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองในชุมชน การจัดการที่ดิน การตัดสินใจด้านสิ่งแวดล้อม และตำแหน่งสาธารณะ ทำให้มั่นใจว่าโครงสร้างการบังคับใช้พระราชบัญญัติวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. 2568 มีความเสมอภาคทางเพศสภาพและการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายของผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมือง และสนับสนุนผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนชนเผ่าพื้นเมืองเช่นผู้ที่ให้การในรายงานฉบับนี้

6.4 ตามข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการ CEDAW ปี 2568 ทำให้มั่นใจว่าผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนชนเผ่าพื้นเมืองได้รับการคุ้มครองจากรูปแบบการคุกคามด้วยกระบวนการยุติธรรม ความรุนแรง และการตอบโต้ที่เฉพาะเจาะจงทางเพศสภาพ และสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้ออำนวยต่อการทำงานของพวกเขา พร้อมทำให้มั่นใจว่าการคุ้มครองจากการฟ้องปิดปาก (SLAPP) ที่เรียกร้องไว้ในเอกสารข้อมูลคู่ขนานนั้นตอบสนองต่อมิติเพศสภาพ และครอบคลุมคดีหมิ่นประมาทที่เกิดจากการรณรงค์เรื่องที่ดิน สิ่งแวดล้อม และชุมชนโดยผู้หญิง

6.5 ทำให้มั่นใจว่าการรับรองชนเผ่าพื้นเมืองตามกฎหมาย (ดูเอกสารข้อมูลคู่ขนาน) รับรองผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองในฐานะผู้ทรงสิทธิไว้โดยชัดแจ้ง จัดการกับการเลือกปฏิบัติที่ทับซ้อนกัน และรับประกันการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายของพวกเขาในการออกแบบกฎหมายและนโยบายที่ใช้บังคับ

SCAN HERE

สแกนเพื่ออ่าน
รายงานร่วมภาคประชาสังคมต่อกระบวนการ UPR ว่าด้วยสิทธิของผู้หญิงชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทย

สำหรับข้อมูล หลักฐาน และสถิติเพิ่มเติม โปรดดูรายการอ้างอิง และ/หรือติดต่อ:
คาติมา ลีจา, เครือข่ายสตรีชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย (IWNT). อีเมล: Katim8292@gmail.com

บันทึกเพิ่มเติม